

[Hlavní stránka](#)

ZOO report 3/04

[Návrat divokého koně](#)

[Ibisové posvátní neztrácejí na oblibě](#)

[Zoo Bojnice bude mať päťdesiat](#)

[Vlci přinesli do Brna kus Kanady](#)

[Nekrmte zvířata v zoo!](#)

[Horké novinky](#)

[Prvý odchov tamarínov žltorukých](#)

[Zoo chce rozumně hospodařit s vodou](#)

[Zpět na ZOO report](#)

Návrat divokého koně

Unie českých a slovenských zoo, která vznikla v roce 1990, ještě před rozpadem Československa, se snaží v souladu s celosvětovým trendem chránit ohrožené druhy zvířat nejen z nejbližšího okolí, ale i ze vzdálených krajů.

Stojím ve zvlněné zelené krajině národního parku Hustai. Keře jsou tu poměrně vzácné, strom působí jako pohádkový poklad. Ačkoliv je vedro, hodně přes 30 stupňů Celsia, dojetím mi běhá mráz po zádech. Tady je jedno ze tří míst v mongolské stepi, kde se po téměř stu letech znovu prohánějí koně Převalského. Koně, kteří byli v přírodě zcela vyhubeni a v polovině minulého století, když se v pražské zoo zakládala mezinárodní plemenná kniha, jich v zajetí zbývalo sotva padesát. Dnes je jich na světě několik tisíc, a tak mohli první z nich v devadesátých letech dvacátého století vyrazit na dlouhou cestu domů. Kdyby světové společenství zoologických zahrad neudělalo pro přírodu nic jiného, zásluha za návrat posledního divokého koně zpět do přírody zasluhuje zápis do síně slávy. Zoologické zahrady sdružené v evropské či světové

asociaci toho přitom mají na svědomí více, mnohem více. Ochranářskou činnost Jersey Wildlife Preservation Trust a návrat mnoha v zajetí rozmnožených druhů do divočiny skvěle popularizoval již v sedmdesátých a osmdesátých letech báječný Gerald Durrell. Na tak prospěšnou činnost navázalo mnoho dalších organizací, mezi nimi i zahrady Unie českých a slovenských zoo. Společným dílem je vypouštění desítek odchovaných puštíků bělavých, sov pálených, hoholů severních, rysů, zubrů, tetřevů, koček divokých a mnoha dalších vzácných druhů evropské fauny. Zahrady dvou malých zemí bývalého Československa se však zapojily také do velkých světových projektů, a to dávno před vstupem našich republik do Evropské unie. Díky této spolupráci se navrátil do své domoviny například přimorožec šavlorohý i arabský. Prostřednictvím kampaní, kterých se účastnily i naše zahrady, se podařilo získat prostředky na ochranu jak biotopu jihoamerického pobřežního lesa, tak životního prostředí tygra sibiřského. Unie také zaštilila projekt satelitního sledování čápů černých, který pod názvem Nová odyssea probíhá poslední tři roky v Asii. Právě tento projekt mě přivedl do stepi národního parku Hustai. Dva roky se odchyťovali černí čápi na Sibíři. Úkol pro letošní rok zněl: označit dva ptáky v Mongolsku. Sledování jejich tahu dá odpověď na řadu otázek ornitologů a může pomoci odhalit rizika, která ptáci podstupují při cestě do zimovišť. Tyto informace pak umožní přijmout účinnější opatření při jejich ochraně.

Nesmírně si vážím toho, že mám spolu se svými kolegy možnost se na podobných projektech Unie českých a slovenských zoo podílet.

*MVDr. Přemysl Rabas
prezident Unie českých a slovenských zoo*

MVDr. Přemysl Rabas (*1963)

Jedenačtyřicetiletý ředitel Podkrušnohorského zooparku v Chomutově vyrůstal v Kadani. Po ukončení učiliště v Chomutově absolvoval nástavbu s maturitou v Lounech a Vysokou školu veterinární v Brně. Již během studií udržoval kontakty s řadou zoologických zahrad a organizací státní ochrany přírody v Česku i v zahraničí. V letech 1988 až 1990 pracoval jako vedoucí oddělení v Ústavu ochrany geofundu při Zoo Dvůr Králové. V září 1990 přijal místo vedoucího oddělení zoologie v chomutovském zooparku, kde se pak po dvou letech stal ředitelem. Prezidentem Unie českých a slovenských zoo byl zvolen na první čtyřleté období v roce 2003, je také členem prezidia Euroasijské asociace zoo a akvárií. V roce 2003 byl jmenován do komise pro zoologické zahrady při českém ministerstvu životního prostředí a následně do stejné komise při slovenském ministerstvu životního prostředí. V roce 2002 byl vyhlášen osobností města Chomutova a v roce 2003 získal cenu Přátel přírody. Jako průvodce cestovní kanceláře Carabus navštěvuje Afriku. Publikuje v odborných i populárních sbornících, časopisech a magazínech. V roce 2002 vydal cestopis Pil jsem ze Zambezi. K jeho osobním zájmům patří etnografie, archeologie a historie.

Fotografie k článku:

Kůň Převalského v mongolské stepi (Foto: Přemysl Rabas)

Ibisové posvátní neztrácejí na oblibě

Ibisům posvátným (*Threskiornis aethiopicus*) z brněnské zoo se první letošní mládě narodilo 8. května. Po více než měsíci, přesně 16. června, kdy už potomka rodiče vykrmili, že mohl

opustit hnízdo, se v něm vyklubalo druhé mládě. Není běžné, aby samice snesla vejce s takovým časovým odstupem. Zdá se, že je podnesla jiná samice. Hnízdící pár vypudil starší mládě z hnízda trochu dřív, aby mohl zdárně vychovat později narozené mládě. To pak dokonce tak prospívalo, že asi po měsíci života překonalo svými rozměry staršího sourozence. Skupina ibisů je nyní dvanáctičlenná. Ptáci mají voliéru vybavenou dvěma proutěnými koši, které využívají jako oporu pro stavbu hnízd. V červenci si jedna mladá samice začala budovat hnízdo na úplně jiném místě. I když měla materiálu na stavbu dost, kradla ho z již hotového hnízda staršího páru s mládětem. Ibisové jsou družní, mladší odporovávají chování od starších. Poté, co si prvnička vyzkoušela, jak se dělá hnízdo, možná příští rok začne snášet vejce. Ibisové posvátné chová Zoo Brno již několik desetiletí, první mládě se objevilo v roce 1987. Odchovy byly spíše sporadické, protože ptáci museli být na zimu přenášeni do vzdálenější budovy. Poté, co od roku 2001 mohou přímo z voliéry vstupovat do zimní ubikace, každoročně zahnízdí a nakladou vejce, z nichž se vylíhnou mláďata. Chuti ibisů rozmnožovat se snad ještě více prospěla změna jídelníčku, když jsme jim do potravy začali přidávat místo sladkovodních ryb mořské. Ibisové posvátní žijí ve

velkých koloniích na březích řek a jezer. Živí se převážně bezobratlými živočichy, žábami a menšími rybami. Patří do řádu ptáků brodivých, stejně jako například čápi či kormoráni. Jejich domov je v subsaharské Africe až po Kapsko, menší populace se vyskytují na Madagaskaru, Seychellách a v Iráku. Dříve žil tento pták i na dolním Nilu, staří Egypťané jej uctívali a věřili, že přináší životodárnou vodu, neboť se pravidelně objevoval v době záplav. Do hrobek

ukládané mumie ibisů byly symbolem písaře Thowta, boha moudrosti. Po roce 1850 ibis posvátný z Egypta vymizel. Na jih od Sahary je však dosti rozšířen. Není to tažný pták, pokud se objeví ve volné přírodě v Evropě, nejde o zatoulance z Afriky, ale o jedince uniklého ze zajetí. V říjnu 2002 zaznamenali členové Moravského ornitologického spolku jednoho ibise posvátného u Tovačova – na dně vypuštěného rybníka nalézal dostatek potravy. Původ ptáka se nepodařilo zjistit, neměl na noze žádné kroužky. Po týdnu z Tovačova zmizel. Existuje řada vzácnějších druhů ibisů, než je ibis posvátný. Přesto je tento pták stále oblíbený a často chovaný v zoologických zahradách. Jistě je to způsobeno i tím, že hrál důležitou roli v jedné významné kapitole vývoje lidské civilizace.

Eduard Stuchlík

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Mládě ibise posvátného na hnízdě (Foto: Eduard Stuchlík)*

Vpravo nahoře: *Mládě ibise posvátného (v pozadí) s matkou (Foto: Eduard Stuchlík)*

Vlevo dole: *Loňské mládě se od staršího ibise dobře rozezná: na hlavě i krku má dosud peří (Foto: Eduard Stuchlík)*

Vpravo dole: *Krk a hlava dospělce jsou lysé, kryté černou kůží, to aby se mu lépe sháněla potrava v bahně (Foto: Eduard Stuchlík)*

Zoo Bojnice bude mat' pät'desiat

Najstaršia slovenská zoologická záhrada sa nachádza v Bojniciach. Na ploche 42 ha chová 1860 zvierat 271 druhov, z nich 21 v rámci EEP, členom EAZA je od roku 1994 a WAZA od roku 2003. Je to už naozaj tak. Budúci rok si Zoo Bojnice pripomenie svoje päťdesiate výročie. Táto záhrada vznikla na popud a za podpory pracovníkov Krajského nitrianskeho múzea v Bojniciach, ktorí pri vytváraní svojho prírodovedného oddelenia prišli s

nápadom, aby jeho súčasťou boli aj živé zvieratá chované v priekope okolo bojnického zámku. Ohlas verejnosti bol dobrý, a tak sa múzejníci rozhodli, že zvieratá budú chovať nielen v priekope, ale aj v blízkosti zámku. A odtiaľ už bol iba krok k tomu, aby sa táto živá časť prírodovedného oddelenia osamostatnila a premenila na zoologickú záhradu – prvú na Slovensku. Stalo sa tak na základe uznesenia Rady KNV v Nitre z konca decembra 1954. Zoo Bojnice bola zriadená 1. januára 1955 a od 1. apríla 1955 bola otvorená aj pre verejnosť. Na podporu a zdôvodnenie existencie prvej zoo na Slovensku sa pridávali aj skúsenosti s existenciou zoologických záhrad v bývalom Československu (Liberec, Dvůr Králové nad Labem, Ústí nad Labem, Děčín). Do konca mája 2004 prešlo bránami záhrady 18 499 200 návštevníkov. Vo svojich začiatkoch mala mat' záhrada podobu zooparku so zameraním na chov zvierat Slovenska. Veď i prvý názov záhrady bol Krajská zoologická záhrada Bojnice. Postupne sa

kolekcia zvierat prispôbovala vývinu v ostatných zoologických záhradách i želaniu návštevníkov, ktorí sa domáhali aj cudzokrajných druhov. Postupne začala Zoo Bojnice nadväzovať spoluprácu so všetkými zoologickými záhradami v bývalom Československu i v Európe a od roku 1960 aj s novovzniknutou zoo v Bratislave. Zoo Bojnice odborne rástla a začala dosahovať významných odchovov. Tak v roku 1962 sa podaril prvý umelý odchov rýsa ostrovida v strednej Európe, v roku 1972 prvý odchov v zajatí v Európe a tretí odchov na svete anakondy paraguajskej, v roku 2001 to zas bol významný umelý odchov mačkovitej

šelmy manula. Výrazne sa v zoo zmenili aj materiálne a priestorové podmienky. K najnovším pavilónom patrí rekonštruovaný pavilón opíc, ktorý za svoje klimatizačné vybavenie a technické a priestorové parametre získal v roku 2004 aj ocenenie Stavba roka. Nemožno opomenúť ani vzdelávaciu a osvetovú činnosť. Zooškola, ktorá vznikla ako prvá pri zoologických záhradách v Československu, oslávi v novembri tohto roku 25. výročie. Dnes Zoo Bojnice ponúka množstvo

vzdelávacích programov, medzi nimi samostatné programy pre imobilných návštevníkov, pre nevidiacich a slabozrakých i pre návštevníkov s poruchami sluchu. Ročne sa všetkých týchto vzdelávacích programov zúčastní okolo 2 % návštevníkov záhrady.

Ivan Kmeť

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Pár orangutanov bornejských (Foto: Marian Krchniak)*

Vpravo uprostřed: *Odrastené mlád'ě ázijskej mačky manula (Foto: Marian Krchniak)*

Vlevo dole: *Zebra Chapmanova s niekoľkodňovým mlád'atom (Foto: Marian Krchniak)*

Vici přinesli do Brna kus Kanady

Zoologická zahrada města Brna v neděli 6. června slavnostně otevřela novou expozici vlků kanadských. Domnívám se, že téměř hektarový výběh předčí svým pojetím mnohé obdobné stavby u nás i v zahraničí. Mniší horu totiž obohatil kus opravdové kanadské přírody na ploše osázené převážně severskými dřevinami a dotvořené spoustou terénních vln i soustavou jezírek s vodopádem. Umělý potok odvádí

vodu z výběhu do sousedního jezera, kde žijí kanadští bobří. Komplex doplňuje monumentální dřevěná stavba, která napodobuje obytné budovy indiánů kmene Haida Gwaii, žijících na ostrovech královny Charlotty při západním pobřeží Kanady, kde je též domov výše zmíněných zvířat. A právě z tohoto objektu, sloužícího jako menší informační centrum, se otvírá jeden z nejúchvatnějších pohledů na výběh vlků kanadských. Vlk patří k šelmám, které fascinují malé i velké návštěvníky zoo. Nejedno dítě si při pohledu na toto zvíře opět vyslechne pohádku o Červené karkulce, zlobivých kůzlátkách, nebo o třech prasátkách stavějících si své domečky, které jim posléze zlý vlk poboří. Dospělého zaujme krvelačná šelma, schopná

dávít ovce, která je přitom tak podobná jeho nejvěrnějšímu čtyřnohému příteli – psu domácím. I tyto skutečnosti učinily z vlků ve všech zoo jedny z nejatraktivnějších a nejvyhledávanějších šelem. Pokud se na vlka podíváme střízlivýma očima, zjistíme, že není ani zlý, ani krutý, ale že je to naprosto dokonalý predátor, který v přírodě hraje nezastupitelnou roli v potravním řetězci. Vlk obecný (*Canis lupus*) osídlil obrovský areál zahrnující větší část Severní Ameriky, Evropy i

Asie, byl však člověkem zatlačen do nepřístupných oblastí. Vytvořil množství poddruhů, které se liší jak velikostí, tak zbarvením. Existují

vlci se srstí černou, bílou, šedivou, zrzavou či v kombinaci těchto barev. Odborná literatura uvádí až 35 poddruhů vlka obecného: řada popsaných poddruhů v současné době však již neexistuje. Některé byly vyhubeny, jiné se prokřížily. Poddruhy vlků žijících na Vysokém severu jsou vůbec největší

psovité šelmy, které dosahují hmotnosti někdy až 90 kg. Oproti nim jsou například poddruhy z Arabského poloostrova a Egypta se svými 10 až 19 kg vlčími trpaslíky. Všichni vlci chovaní dříve i nyní v Zoo Brno jsou označováni jako vlci kanadští. Pod tímto pojmem se však skrývá hned několik poddruhů vlka obecného. Například jen v Britské Kolumbii a na Yukonu jejich

zoologové popsali osm (*crassodon*, *fuscus*, *columbianus*, *mackenzii*, *occidentalis*, *tundrarum*, *ligoni*, *irremotus*). Naši kanadští vlci náležejí k poddruhu *Canis lupus occidentalis*. Jejich srst je v mládí šedivá, v dospělosti se vyběluje a staří vlci mohou být čistě bílí. V novém výběhu jsou umístěna tři zvířata. Obě samičky přišly na svět v brněnské zoo v letech 1995 a 1996. Sameček se narodil roku 2000 v Zoo Norimberk. Tam

dostal jméno Siegfried, avšak poté, co se v dubnu 2004 dostal do Brna, byl přejmenován na Santona. První vlci kanadští přišli do Zoo Brno v roce 1981, byly to samičky Bodo a Bola, narozené v roce 1980 v Zoo Praha. Po čase k nim dorazil, taktéž z Prahy, samec Eros a později několik dalších. Brněnská zahrada odchovala 16 štěňat, poslední v roce 1997. Také vlci odchovaní v Brně

posilovali chovy v jiných zoo. Kanadští vlci chovaní tehdy v Praze pocházeli z jedné skupiny, z odchovů v Zoo Norimberk. Tam přišli první vlci v roce 1973 ze Zoo Zürich. Bylo to pět štěňat narozených již v Zürichu páru pocházejícímu z divočiny. Tento pár se dostal do Zoo Zürich v roce 1970. Sameček byl chycen v Severní Montaně poblíž hranice s Kanadou a samička asi

200 km severněji, v kanadské provincii Alberta. Potomky těchto dvou zvířat jsou tedy i brněnští vlci. Nádherný samec Santon si podle pozorování chovatelů již zvolil jednu ze samic jako partnerku. Vlci žijí v trvalém celoživotním páru, který tvoří základ smečky, v níž se dále nacházejí odrůstající potomci. Do větších skupin se tyto rodinné klany sdružují jen za velkých zim, aby snadněji ulovily větší

kořist. Díky specifickému způsobu lovu v době organizovaných smeček jsou vlci schopni přežít v oblastech, kde by jedinec zahynul. Je o nich známo, že jak v zajetí, tak i v přírodě se rozmnožují pouze nejsilnější a nejzdravější jedinci. Jsou sice často i příbuzní, ale tímto křížením nedojde u další generace ke zhoršení jejich vlastností. Proto naši vlci, ačkoliv pocházejí z jednoho páru, nadále zůstávají nádherní a bez zjevných negativních projevů příbuzenské plemenitby. Doufáme, že Santon si dobře vybral a že se příští rok budeme všichni radovat ze zdravých mláďat.

Ing. Jiří Gábrišk

Fotografie k článku (v pořadí shora dolů):

Výběh vlků kanadských je umístěn na západním svahu Mniší hory (Foto: Eduard Stuchlík)

Samec Santon (Foto: Eduard Stuchlík)

Horní vyhlídková terasa (Foto: Eduard Stuchlík)

Hlava samce Santona (Foto: Eduard Stuchlík)

Dolní vyhlídková terasa se nachází poblíž vodopádu (Foto: Eduard Stuchlík)

Samice je trochu starší než samec, a proto je světlejší (Foto: Eduard Stuchlík)

Chlapec sleduje vlčí pár. Poté co si samec vybral družku, drží se zvířata většinou spolu. (Foto: Eduard Stuchlík)

Vodopád ve výběhu vlků (Foto: Eduard Stuchlík)

Jezírko nad vodopádem (Foto: Eduard Stuchlík)

Po koupeli (Foto: Eduard Stuchlík)

Nekrmte zvířata v zoo!

O víkendech, při křtech mláďat či při jiných akcích přichází do Zoo Brno nejvíce návštěvníků, což samozřejmě zaměstnance zahrady těší. Úspěšné dny však mají stinnou stránku – zvířatům se vzápětí přitíží, objeví se u nich zvýšený počet střevních komplikací. S tím, že návštěvníci překračují zákaz a zvířata krmí vším možným, se v různé míře potýkají snad všechny zoologické zahrady světa. Přistižení provinilci většinou tvrdí, že chtěli zvířatům přilepšit. Taková motivace je lichá. Žádné zoologické zahrady – snad vyjma těch, které se

nacházejí v zemi, kde právě zuří válka – nedovolí, aby zvířata hladověla. Když mají málo peněz, pozastaví třeba všechny ostatní aktivity, na krmení ale nikdy nešetří. Zmíněné přilepšení může mít děsivé následky. Na několik málo zvířat se během jednoho dne vrhnou třeba desítky „krmičů“. Po požití většího množství oplatků, párků v rohlíku či různých dobrot, které si návštěvníci přinesli z domova, vznikne mimo jiné disproporce mezi příjmem energie a jejím výdajem. V zaživacím traktu zvířete začnou ve velké míře kvasit glycidy a porušení vnitřní biochemické rovnováhy už játra nedokáží kompenzovat. Stav vnitřností dvou sobic, které loni v Brně uhynuly, prokázal, že právě takové překrmení bylo příčinou jejich zkázy. Poněkud informovanější návštěvníci přinesou zvířatům ztvrdlý chleba, ten už tolik nekvasí. Bohužel je ale často prorostlý plísní, která produkuje toxiny. Další dárci sypou do výběhů kaštiny (plody jírovce maďalu). Myslivci jimi vykrmují hlavně divočáky, muflony a daňky. Ale zvířata v zoo nemají tolik pohybu jako živočišné druhy žijící ve volné přírodě. Nikdo je také, dobře vykrmené, nehodlá lovit. Kromě toho tvrdý plod nedokáže každé zvíře rozkousnout. Veterinář naší zoo objevil letos v létě v bacheru samice kozoroha osmnáct (!) nestrávených kaštanů, které tam vězely delší dobu. Umíme si představit, jak zvíře trpělo? Zdá se, že nedovolené krmení zvířat je pro neukázněné návštěvníky především zdrojem zábavy. „Za svoje peníze si tady mohou dělat, co chci,“ odsekla na mou domluvu maminka, která se svými dětmi bohorovně decimovala rostlinný kryt zahrady, aby mohla nakrmit žirafy. Pokud jim podala kus větve, byla to pro žirafu přirozená potrava. Lidé ale nezkoumají, zda třeba náhodou nedrží v ruce jedovatou konvalinku. Kráva na pastvě ví, že nesmí sežrat ocún, ale žirafa se ve středoevropských rostlinách nevyzná. Nicméně v Brně dostává od návštěvníků nádavkem ledacos,

třeba bonbony nebo zmrzlinu (velice oblíbenou cukrovou vatu jsme dokonce museli stáhnout z prodeje). Některé zahrady umožňují návštěvníkům koupit nízkoenergetických přípravků, kterými mohou zvířata v expozicích krmít. Ale ani při používání takového krmiva riziko zcela nemizí, ohrožení jsou především dominantní samci, schopní spolykat obrovské dávky. I v

tomto případě praxe potvrzuje lidovou moudrost, která praví, že stokrát nic dokáže zahubit vola. Kulturnost národa se pozná také podle toho, jak se lidé chovají v zoo. Jsou země, kde se zákazy většinou dodržují, byť třeba jen proto, že hrozí větší postih. Zkušenosti z naší zoo napovídají, že v české mentalitě je bohužel hluboce zakořeněna snaha zákazy obcházet. Stále se neumíme vžít do potřeb zvířat, naše vlastní touha po rozptýlení je nám bližší.

P. S. Když jsem před několika desetiletími navštívil brněnskou zoo, moje nastávající, s níž jsem tehdy přišel, si ve stánku s občerstvením koupila pamlsek. Obsah sáčku pak vysypala do ohrady parohaté zvěře. Statný jelen sežral všechno sám. Dívce bylo odstrčených družek líto a běžela pro další dávku. Scéna se však opakovala, i tentokrát hodoval jen vůdce stáda. Oba jsme tehdy netušili, jaké měly ty laně vlastně štěstí... Dnes je mi už jasné, jak zavádějící je rčení, že zvíře ví, kdy má přestat. Na Mniší horu ale jako by chodili stále tífž lidé. Minulou neděli například zasypali nádrž lachtanů kousky pečiva.

Jan Kameník

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Terasa nad výběhem Safari je místem, kde lidé často překračují zákaz krmení (Foto: Eduard Stuchlík)*

Vpravo dole: *Takin vypadá hrozivě, ale je to důvěřivé zvíře, které si od návštěvníků vezme téměř vše, co mu nabídnou (Foto: Eduard Stuchlík)*

Horké novinky

Třiadvacet mláďat leguána zeleného

Jedna ze samic ve čtyřčlenné skupině dospělých leguánů zelených se letos vyznamenala rekordní snůškou 32 vajec. Během června se postupně, neboť vejce byla ukládána do líhně v různých intervalech, narodilo 23 mláďat. Leguán zelený se v Zoo Brno poprvé úspěšně rozmnožil v roce 1999, od té doby se na Mniší hoře narodilo 115 mláďat. Od roku 2002 se do reprodukce zapojují jedinci narození již v Zoo Brno.

Fotografie k článku:

Mláďata leguánů zelených (Foto: Eduard Stuchlík)

V zoo léčí zabavené želvy

Téměř tři sta želv zadržených celníky u zlínského obchodníka je od 14. července v péči Zoo Brno. Ve skupině jsou čtyři želvy čtyřprsté, zbytek tvoří želvy zelenavé. Mnohé přišly ve špatném zdravotním stavu. Většinou trpěly dehydratací, otokem víček, měkké krunýře signalizovaly nedostatek vitaminů a minerálů v potravě, měly zánět dýchacích cest. Nějakou chorobou trpělo více než sedmdesát jedinců. O dalším osudu mladých želv, měřících kolem 7 cm, rozhodne soud. Celníci jich ve Zlíně zadrželi na sedm set, přibližně čtyř set kusů se ujala Zoo Praha.

Fotografie k článku:

Vybalování zásilky zadržovaných želv (Foto: Lubomír Stehlík)

Výstava mušlí potrvá do konce roku

Výstavu mušlí nazvanou Poklady moří a oceánů otevřela brněnská zoo 1. července. Expozice ve sklepení domu na Radnické 6, kde sídlí Stálá akvarijní výstava, je přístupná do konce roku a představuje lastury a ulity především mořských mlžů a plžů. V nasvícených vitrínách a tematických expozicích spatří návštěvníci na sedm tisíc schránek měk-kýšů více než šesti set druhů, od půlcentimetrových síměnek až po téměř půlmetrové tritonky. Většina exponátů pochází ze sbírek Moravského zemského muzea a od sběratele Petra Holuba z Brna. Výstava si též všímá tvorby šperků z perel, zpracování perleti a užití měkkýšů v potravinářství.

Dva odvážní bobříci

Skupina bobrů kanadských, která před rokem přibyla ze Zoo Chomutov do expozice v Brně, se dobře sžila s novým prostředím. Jedna ze samic dokonce 28. 7. porodila dvě mláďata. Ta si už několik dní po narození našla cestu z hradu do jezera, kde jim pak matka dávala lekce plaveckých disciplín.

Děti zaujala soutěž o zvířatech mezi hvězdami

Do konce prázdnin byly v minigalerii restaurace U Tygra vystaveny kresby a malby zaslané do dětské literárně-výtvarné soutěže Vodní zvířata mezi hvězdami. Soutěž uspořádala společně se Zoo Brno Hvězdárna a planetárium M. Koperníka a obeslalo ji 111 žáků, z nichž 14 dostalo odměnu. Motivy soutěžních děl vycházely z názvů souhvězdí, v nichž se objevuje jméno zvířete žijícího ve vodě či u vody, každý obrázek musela doprovázet básnička nebo povídka. A tak se to v zoo i na hvězdárně hemžilo delfíny, mečouny, létajícími rybami, velrybami, nechyběly ani labuť, raci a lední

medvědi. Výtvary dětí se nakonec staly součástí výchovných programů planetária. Jak se ukázalo, děti se zajímají o astronomii, ale mají také fantazii a sledují dění spojené s chovem zvířat. Svědčí o tom například dílko pojednávající o neexistujícím souhvězdí Přemnožené želvy nádherné.

Fotografie k článku:

Chobotnice v podání sedmileté Michaely Křenkové

(red)

Prvý odchov tamarinov žltorukých

Tamarinov žltorukých (*Saguinus midas*) chová brněnská zoo od roku 2003, kedy získala samca narodeného roku 2001 a o rok mladšiu samičku. Opičky obývajú jednu z vnútorných expozícií pavilónu Tropické kráľovstvo, odkiaľ majú možnosť prejsť do vonkajšieho výbehu. Vo februári 2004 sa im narodili dvojčičky. Na- priek tomu, že k pôrodu došlo u nich po prvý raz a v zajatí, vývoj mláďat prebiehal dobre. V prvých dňoch sa o nich staral hlavne otec a matke ich dával len na kojenie a čistenie. Spôsob predávania mláďat ani interval medzi kojeniami sa zpočiatku nedarilo zistiť, rodičia boli veľmi ostražití a pokiaľ niekto zastal pred expozíciou, snažili sa mláďatá schovať. Pri kojení sa mláďatá prichycujú na chrbte matky. Prvé dni

života sú ešte slepé a zrejme nepoznajú, kade sa dostať k mlieku. Matka musí vynaložiť veľké úsilie, aby im cestu ukázala. Nájde si čo najmenší priestor, v našom prípade medzi búdkou a stropom ubikácie. Ťahne si na chrbát a začne sa s mláďatmi pretáčať. Tie sú

nútené presunúť sa z chrbta na bok matky. Matka toho využije, uchopí jedno z mláďat a priloží si ho k bradavke. Mláďatá sa pritom snažia vytrhnúť a dostať sa opäť na chrbát, kde sa zrejme cítia najlepšie. Opísaným spôsobom sa matka snaží naučiť mláďatá nájsť si samé potravu. Takýto spôsob kŕmenia ju zjavne vyčerpáva. Opísané chovanie bolo zaznamenané v priebehu prvých troch dní života mláďat. Medzi pozorovaniami sme museli nechávať väčšie intervaly vzhľadom k riziku odvrhnutia mláďat pri nepredvídanom strese. Uniklo tak mnoho zaujímavých informácií, no bolo to v záujme zdárneho prirodzeného odchovu. Pri ďalších pozorovaniach sme zistili, že mláďatá nevideli ešte ani na šiesty deň. Prvýkrát sme zaregistrovali otvorené oči po týždni. Mláďatá priberali a rástli. Spôsob predávania mláďat sa podarilo zistiť až na konci tretieho týždňa ich života. Mali sme možnosť vidieť, ako si samec prisadol k samici a rukami si mláďatá od nej zobral, priložil k sebe a oni prešli na jeho chrbát. Takto to prebieha aj od samca k samici. Na 27. deň ich po prvý raz bolo vidieť samostatne šantíť na konároch. Matka im dala voľnosť asi na polhodinku. Potom si ich chytila a dala opäť na seba. Niekedy majú rodičia mláďatá rozdelené (väčšinou počas kŕmenia), niekedy má obe samec, a niekedy obe samica. Druhý mesiac svojho života začali mláďatá 25. 3. 2004 bez komplikácií. Prvýkrát prijali mláďatá pevnú potravu 6. 4. Bolo to po mesiaci a trinástich dňoch od narodenia, čo je skôr, ako sa predpokladalo. Zjedli kúsky banánu, ktoré im doniesla matka, a po kašičku si začali chodiť sami. V pohybovaní sa po ubikácii boli už takmer samostatné. Na chrbát rodičov sa občas ešte uchýlili, hlavne keď bolo pred ubikáciou veľa návštevníkov, čo v nich mohlo vyvolať pocit ohrozenia. Ich rast v tomto období bol intenzívny. Hmotnosť ani prírastok sme nezisťovali, nakoľko išlo u tohto druhu v Zoo Brno o prvý odchov, ktorý prebiehal zdarne, a preto sme doň nezasahovali. Samé po pevnú potravu si mláďatá chodili už 5. 5., dva mesiace a dvanásť dní po narodení, a dosahovali asi jednu tretinu veľkosti rodičov. V súčasnosti majú k dispozícii aj vonkajší výbeh, kde im pobyt na slniečku zjavne prospieva. Veríme, že sa v zdraví dožijú dospelosti.

Ing. Peter Lukáč

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Polročné mláďatá tamarína žltorukého (Foto: Eduard Stuchlík)*

Vlevo dole: *Dospelý tamarín žltoruký (Foto: Eduard Stuchlík)*

Zoo chce rozumne hospodařit s vodou

Přebudovat Mniší horu na zoologickou zahradu odpovídající všem současným nárokům na chov a prezentaci zvířat lze jen při výrazném zdokonalení vodního hospodářství dané lokality. Vedení Zoo Brno se proto mimo jiné snaží zavést promyšlené zásobování zahrady vodou pitnou i užitkovou a samozřejmě chce dosáhnout i dokonalého odvádění vod odpadních. Jako nejaktuálnější se v této oblasti jeví náprava systému pro dodávku užitkové vody, která by přinesla značné úspory v odběru vody pitné. Na základě záměru vypracovaného zahradou proto firma Hydroprojekt vyhotovila studii proveditelnosti stavby nového odběrného objektu užitkové vody s čerpací stanicí. Zahrnuta do komplexního rozvojového dokumentu, čeká nyní tato studie na schválení brněnským zastupitelstvem. Nový objekt by navíc odstranil rizika plynoucí z využívání

zastaralého přivaděče surové vody z Brněnské přehrady. Toto zařízení z roku 1940 bylo předáno do majetku města a současně do užívání zoo teprve loni. Studie také doporučuje rekonstrukci provozního vodovodu, který navazuje na přivaděč a rozvádí užitkovou vodu po zahradě. I když voda z přehrady vykazuje zvýšený obsah sinic, zcela vyhovuje technickým

účelům, jako je kupříkladu závlaha rostlin či očista techniky. Pokud to bude z kvalitativního hlediska nezbytné, jednotlivá spotřebišť se vybaví úpravami, aby se tato voda mohla použít i pro chovatelské úkony. Přivaděč začíná na dně přehradního jezera, na kótě 214,58 m n. m., v jímacím objektu. Z něj vede 250 m betonového potrubí DN 1000 mm, na které po průchodu přehradní hrází navazuje 580 m litinového potrubí DN 600 mm, končícího v bývalém areálu Vysokého učení technického (VUT) na ulici Rekreační. Tam je přivaděč napojen na provozní vodovod zoo. Stav přivaděče je havarijní, vykazuje řadu průsaků. Snad nejkritičtějším místem je průchod přehradní hrází, velmi ohrožena je i skupina nových rodinných domů, pod nimiž je uloženo proděravělé potrubí. Provozní vodovod odvádí ocelovým potrubím DN 150 mm v délce 287 m do přečerpávací stanice zoo a z ní výtlačným řadem DN 150 o délce 530 m do věžového vodojemu Hydroglobus s obsahem 200 m³. Vodojem se nachází na nejvyšším místě zoo, na kótě 309,11 m n. m. Odtud se voda dostává řady Z-Z3 k jednotlivým spotřebišťům. Délka rozvodných řadů o profilu DN 100–150 je 1 490 m. Tento vodovod vybudovala zoo v letech 1971–1975 především vlastními pracovníky v náročných terénních podmínkách. S ohledem na současný havarijní stav jeho rozvodů je využití užitkové vody omezené a činí v průměru 5000 m³ za rok. Voda pitná je tedy užívána i pro potřeby, kterým by vyhověla voda užitková. To dokládá relativně vysoká spotřeba pitné vody – v roce 2002 činila 25 500 m³. Rozumného hospodaření s vodou lze v Zoo Brno podle studie proveditelnosti dosáhnout dvěma realizacemi: Za prvé stavbou břehového objektu s čerpací stanicí pro odběr užitkové vody z řeky Svatky v místech pod přehradní hrází a za druhé uvedením stávajícího přivaděče do neškodného stavu jeho zaplněním popílkocementovou směsí, a to v celé jeho délce. Pokud se návrh uskuteční, jednou provždy odstraní současné velké průsaky i vyloučí možné budoucí havárie – například na potrubí v tělese hráze přehrady. Náhrada vody pitné vodou užitkovou všude tam, kde to bude možné, přinese kromě bezproblémového zásobování celé zoologické zahrady vodou též značné finanční úspory.

Ing. Josef Kundera, CSc.

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Postřikovač v jihoamerickém výběhu (Foto: Lubomír Stehlík)*

Vpravo dole: *Mezi zvířata, která jsou výrazně vázána na vodu, patří i bobr (Foto: Eduard Stuchlík)*

© ZOO Brno, 2001

webmaster: Faster CZ, s. r. o. /www.faster.cz/